

ప ద్మి ని

పుష్పజాతకము

కృతి కర్త:—

చెన్నపిళ్ళ ఇం గా రే శ్వ ర శర్మ.

బి. ఎ. బి. యిడి.,

పురపాలకోన్నతపాఠశాల, నరసరావుపేట.

స్వ తంత్ర భారతీ ప్రచురణములు
నరసరావుపేట.

సర్వస్వామ్యములు

జె.కె.వి.కె. లక్ష్మీవర సమాజం

ప్రథమ ప్రచురణము

1000 ప్రతులు

1949

మూల్యము

రూ. 0-12-0

మద్రాసు ప్రభుత్వ ఆర్డర్ కి
 బ్ర|| శ్రీ|| శతావధానిచెల్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారి

అభిప్రాయము

ఓం

శ్రీ మత్పర దేవతాయైనమః

చిరంజీవి చెల్లపిళ్ల బంగారేశ్వరశర్మ విరచితమైన -
 “పద్మిని - పుష్పజాతకము” అను నీ రెండు ఖండకావ్యములను,
 నా పృథ్వావ్యకారణంగా అక్కడక్కడ పఠింపించి చూపిరాను.

శైలి ధారాళముగా నున్నది. కథ కల్పితమైనదగుటచే
 నొకమాదిరి కొత్తదశములో నడచినది. భాష నిర్దుష్టముగను,
 కుంటునడపండను సాగినది. ధారాళముగా జానుతెనుగున్ను,
 అచ్చటచ్చట సుశ్శృతమున్ను ఉపయోగింపబడి ఈ చిరంజీవి
 భావ్యభివ్యర్థిని సూచించుచున్నది. భావపూరితములైన యీ
 రచనలలో ఆధునిక విజ్ఞాన పరిచయము అందందు గోచరించు
 చున్నది.

ఇది సర్వవిధముల పరనయోగ్యమైన ఖండకావ్యమని
 నేనభిప్రాయపడి దీని సుత్తమ తరగతులకు వాఙ్మంగళ మొన
 ద్బుటకై శిఫార్సు చేయుచున్నాను.

ఈ చిరంజీవి ఇతోధిక రచనలతో అభివృద్ధి బడయుగాక !

విజయవాడ

కి-5-49

స: ప్రి,

బెం|| శా|| శతావధాని.

ప రి చ య ము

ఇందు రెండుఖండకావ్యములు గలవు -
'పద్మిని' 'పుష్పజాతకము'

పద్మిని కలావంతునిచెల్లెలు తేజోవంతుని వలచినది. కలావంతుడు, తేజోవంతుడు హరిగాధ నధికారుల బహుమానము నొందువాంఛతో వ్రాసిరి. కలావంతునివ్రాత పురాణశైలి గలిగి ప్రజల మెప్పింపఁ జాలినది. తేజోవంతుని వ్రాత యాధునిక వైజ్ఞానిక భావసంపత్కరమయ్యును బ్రజలచేఁ బూజనర్హముగ నెంచఁబడినది. తేజోవంతుఁ డీర్ఘాపిశాచ మందీకృతబుద్ధియై తన్ను వలచిన పద్మినిని, ఆమె యన్నవ్రాసినపాత్రము నపహరించి తెచ్చిపెట్టు మనికోరెను - ఆమె యాకూరకార్యమును జేయలేక, ప్రియునివాంఛను ద్రోసిపుచ్చజాలక యాత్మహత్య గావించుకొనెను. తదుపరి తనవివాహము జరుగనున్న సమయమునఁ దేజోవంతుడు తొలితావలచినపద్మినిజ్ఞప్తికిరాఁ దొలితామిరువురుకలసితిరి గిన పద్మాకర ప్రాంతమునకుఁబోయియచ్చట దొరకిన పద్మపత్రమును బరించి తనవలనఁ బద్మిని మరణించెనని పశ్చాత్తాపపడి తనపాపము నశించుటకుఁ దా నాజన్మాంతము బ్రహ్మచర్యదీక్షవహించుటకు నిశ్చయించుకొనెను

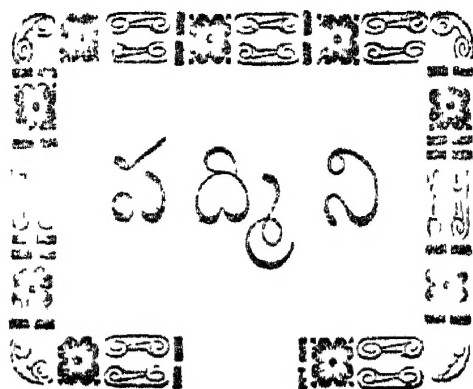
పుష్పజాతకము— ఇందు హైదరాబాదునుండి వచ్చి నవారు పడినకష్టములు వారు తుట్టటందకు నదృష్టవశమున

దమ దేశమును చేరికొనఁ గలిగినవిధము - పుష్పముపై
 నారోపింపఁబడి వర్ణింపఁబడినవి. దీని నాంగ్లమున వితతరూ
 పకరచనము (Continued metaphor) అందురు.

ఈఖండకావ్యములరచయిత శ్రీబంగారేశ్వరశర్మ
 గారు; నాకుచిరపరిచితులు. 'సుమతి' యనునామంతరము
 గలవీరి 'బ్రహ్మపురాణము'ను అముద్రితమును ఇదివరకే
 వీరు చదివినిపింపగా విన్నాను. వీరికవిత్వమును గురించి
 మద్రాసుప్రభుత్వాస్థానకవిశేఖరులు, శతావధానులుబ్రహ్మ
 శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారు వ్రాయఁగా నేను మరల
 వ్రాయఁబూనుట సాహసమే యగును. వీరిఈఖండకావ్య
 సంపుటి రసజ్ఞులైన పండితకవిపుంగవులకు, అధునికకవిత
 ములకు, సమానముగా సంభాష్యమగునని ఆశించుచున్నాను.

నరసరావుపేట } నాయని సుబ్బారావు,
 ప్రధానోపాధ్యాయులు,
 5-5-1949 } పురపాలకొన్నతపాఠశాల, నరసరావుపేట.

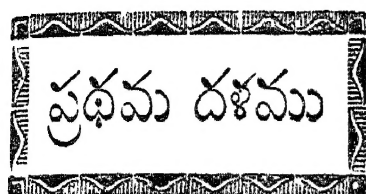

పద్మిని

శ్రీ జమాత్రితేయమంకివాయుజరవి
 శ్రీపార్వతీ భావతీ
 నామస్తోత్రమొచ్చి సత్కవివితా
 సధ్యానముంజేసి పూ
 జామాన్యుం గురు మత్పితందలచి యో
 పాభూష మాయమ్మ స్వ
 ర్ధమాలంకృత నెంచి పద్మినిని సం
 ధానింతుఁ గావ్యంబుగన్.

మ॥ సుఖలంజిల్లా కవిత్వము న్నెఱపు తేజోవత్కలావంతులన్
బధవర్యుల్ తమ పత్నీమున, సుహృద్బంధముల జూపించి య
వ్విధి రాణి హరిగాధలో నెఱపి సంప్రీతాత్ములం జేయుచో
సధికారుల్ బహుమానమిత్తు, రను పల్కాలించి ధీరాత్ములై

చం॥ ఇహము పరమ్మునుంగలుగు నీ హరిగాధ రచింతుమేని యం
చు హీతులు సర్వలోకగుణ శోభిత విజ్ఞత నొప్పికావ్య ని
ర్వహణమునందు నిద్దఱును శ్రద్ధవహించిరి; తచ్చరిత్ర సం
గ్రహముగవ్రాయువారలకుఁ గల్గవె వాక్కులతారతమ్యముల్

తే॥గీ॥ వారు వారు రచించిన పద్యములు
సరస భావగభీరతా స్ఫురణ గలిగి
యసమ కావ్యకన్యా సృష్టియందిరువురు
నిపుణులని నిరూపించు సందియములేక

చం॥ లలితవచో విధానము నలంకరణాచి సమస్త సంపదలొ
గలిగి పురాణ వాగ్విమల కాశలితోడఁ గలావనాఖ్య కా
వ్యలలన సొంపు పెంపుమెయిఁ బ్రస్ఫుటమాధన భక్తియుక్తమై
యలరెఁ బురాణసత్యము బయల్పడుగాధ లుదాహరించుచున్

కం॥ అందలి యాశీర్వచనపుఁ
జలదము భగవత్పురాణ సత్య స్ఫురణన్
బొందు పఱుతుఁ జదివి మహా
నందమును బొందుదురు జనమ్మను నానన్

తే॥గీ॥ “కాళి యాహికి గరుడుని కాలితాపుఁ
దనదు నడుగుల కలిమిఁ బాయునటఁ జేము
వరదుఁడాశ్రితజన పక్షపాతియైన
యసురవైరి మిమ్మెప్పుడు గాపాడుఁగాక!”

ఆ॥వె॥ ప్రొద్దు పొడుపు మొదలు ప్రొద్దు గుంకుదనుకఁ
గైత మెఱుగు దిద్దు కలము మేటి
సుద్దతోడి తాతఁ బెద్ద వేలుపుబొమ్మ
సిద్ధ పఱుపఁ జాలు శిల్పికాడె !

ఆ॥వె॥ కాగితమ్ముపై సిరా గిలికి కయిత
కన్నెపుట్టు నెఱపు కవివరుండు
తమ్మియాకు పయినఁ దగునూపిరి పఱుఁ
జిలికి లచ్చిజేయు నలువగాడె !

చం॥ పాముల యింపు వ్రాత చెలువమ్ము కలంత జనింపకుండు మే
 ల్లలపుల పెంపు పాముల దాపున వ్రాలి పదార్థమిచ్చు స
 ల్లలిత వినుత్తు శైలి నృపలాలిత వాఙ్మదు శయ్యగల్గి ని
 మ్మలుషముగా రచించె దన కావ్యము రెండవ సత్క
 (వీంధుఁగఁ.

మ॥ ఘన విజ్ఞాన పదార్థ శాస్త్ర విమఁడై కావ్యమ్మునకా జ్ఞాన క
 ల్పచముల్ నిల్పి పురాణసంగతులఁ బై పైఁబూన్చి గాధాంతరం
 బు నలంకార విశేష వాగ్విభవ సంపూర్ణమ్ముగా నూత్న భా
 వ నిధానమ్ముగ వ్రాసె నైజగుణ సంపన్నమ్ముగాఁ బ్రీతుఁడై.

క॥ అందలి ప్రార్థన పద్యముఁ
 గ్రిందున నే నుదహరింతుఁ గేవల కవితా
 నందమ్మై కాక జ్ఞానము
 నందించును బాఠకాళికది మధురమ్మై.

కం॥ “ఇనుము నికెలు కోబాల్టం
 టు నయస్కాంత మ్మెంటుల నటు తరతమ గతుల్
 దనరఁ ద్రిగుణముల నంటు భ
 వన మోహన దివ్య రూపవంతుఁ డలంతుఁ”

శా॥ తేజోవంతుఁడు ముందుగా వినిచెఁ దత్కృత్యర్థ సాకల్యముఁ
 నైజ ప్రస్ఫుట ధీవిశాల కవితా నానా విధానూన వా
 ణీ జన్మస్ఫురణమ్ముగాఁ బ్రకృతిరాక్షీ కీర్త నాధారమై
 శ్రీ జానిం బ్రకటించుగాధను హితశ్రేష్ఠుండు మోదింపఁగఁ.

తే॥గీ॥ “ప్రకృతి నవనవ భావ సంపర్క మహిమ
మృదుపదాలంకియాపూర్ణ వృత్త రచన
సర్వజన మనఃపూర్ణ రంజన కరమ్ము
సదమల పదార్థ విజ్ఞాన జనకమగును.”

తే॥గీ॥ అని కలావంతుఁ డర్థ వద్యాఖ్యఁ జేసి
హితుని నలరించె; దనకృతి నతనికి విని
పించె భగవత్పురాణ సమంచిత మృదు
పద సమాస విభాషిత వద్యచయము.

మ॥ “హరి చారిత్ర సమర్థ భాగవత భక్త్యావేశముం బండితో
త్కర నిత్య స్తవనీయ కావ్యరచనా కౌశల్యముంగల్గి సా
మరులైనా విని సంతసించి కడు సంభావించు గాధా విభా
న రసోదేకముఁ దెచ్చు నీదుకృతి సంధానమ్ము సామాన్యమే”

మ॥ అని తేజోవదభిజ్ఞుఁ డుత్తమ కృతి వ్యాఖ్యానముంజేసి యం
దునఁ గన్నట్లు పురాణశైలి విని సంతోషించి తన్నిత్రున్
వినుతించెన్ విమలాంతరంగుడగుటన్; ప్రేమనయూహ్యగుణం
బునకుండావు నొసంగకుండెడి జనుల్ పూజ్యుల్ ధరా
మండలిన్.

చం॥ నరుడు గుణాధ్యుడై హిత జనమ్ముల వాక్కుల నాలకించి డు
ర్భర దురహంకృతి ప్రకట భంగుల స్వార్థపరత్వమూని తీ
వరమగు స్వాభిమానమున బంధుల మిత్రుల నెంచబోక వ
చ్చరమను గాలిసోకి చెడు చైదములం బొనరింపకుండు నే!

కం॥ హరికథల రెంటి వినియం
దఱును గలావంతు వ్రాత నవరసభావ
స్ఫురణముఁ గలిగి మధురపద
భరితంబై యున్నదనుచుఁ బలికిరినతులై.

కం॥ తేజోవంతుని వ్రాతక
సాజంబగు ప్రకృతి భావ సంపద గలుగం
గాఁ జూడఁజాల కెలరు
పూజానర్హునిగఁ ద్రోసిపుచ్చిరి వాసిక.

“సోకుమూకల గొంగపోకడ యను నొడల్
పుడమిపైఁ బుట్టించి పొలుపుఁబెంచి
తెనుఁగు నుల్లను విరుల్దిద్ది తీర్చిన రంగు
పూలకోకను మేనఁ దాలిపించి
క్రొంగ్రొత్త తలఁపులకొ కుందనంపుంగాను
లల్లు త్రాడఱ్ఱున నలరనించి
యసలైన బత్తియకొ పసగల్గు కస్తూరి
బొట్టు నెన్నుదుట మేల్పుట్ట నుంచి

తే॥గీ॥ పద్దియమ్ములకొ రతనాల పంటనిచ్చి
కై తయను నాదు ముద్దుల కూతుఁడెచ్చి
పెద్దవారలఁ బిల్చి దీవింపుడనిన
వెక్కిరించుచు నున్నారు వెక్కనముగ.

ఉ॥ ఇంతటితోడ నాదుకృతి కించుక లోపముగల్గదంచు నే
వంతఁదొఱుగి కాలముచు వాహిని నీదుచుసూకుందునా ?
స్వాంతములోని నా పరిధన వ్యధదీఱఁ బ్రజాంతరింగ నృ
త్తాంతము మాఱిపోవుకృతి తన్ని సృజింపఁగఁ బంతగింతునా ?

తే॥ కాలగర్భము కృతి జన్మ కారణము;
కావ్యకన్యకా పోషణ క్రమము జరుపు
లోకము; యశస్సగునది నిల్చుటకుఁ దావు;
అకట దుర్విమర్శకులు మారకులు కృతికి.

ఉ॥ నా చెలికాని కబ్బము జనమ్ముల మెప్పుగడించి నన్ను దో
బూచుల నాచునాటి హితముం దలపింపఁగఁ జూరభావముల్
లేచు నెడందలోఁ బ్రతిఫలించు గుణమ్ముల వానఁజేసె నే
నాచిర సౌఖ్యముకొ హితజనమ్ముల పాలొనరింపఁ జెల్లునా ?

చం॥ అతనికి సత్కవిశ్వర సమర్థ యశఃపరిధాన సత్కృతి
ప్రతతి లభించుచున్నదను పల్కునకెంతయు సంతసించు నా
యతుల వినూత్న భావ సముదంచిత కావ్యతనూజ య్వర్ణ స
త్కృతి నెడఁబాసి యుండుటకు నేమరపిల్లకయుంటసాధ్యమా?

ఉ॥ నాప్రకృతి స్వరూప రచనా సముదుజ్జ్వల కావ్యసృష్టిలో
క ప్రథితమ్ము గామికి వికారముఁ జెందియుఁ బూర్వభావ దృ
ష్టి ప్రకటమ్ముగాఁ గృతి రచించి జనస్తతిఁ బొందఁగోరినకొ
బ్రప్రథమమ్ము మత్ప్రకృతి భావసమున్నతిఁ గోలుపోవలెకొ.

ఉ॥ ఊరడి యుండరాదు; పరమోత్తముడౌ చెలికానికిం బ్రతీ
కాగము చేయుఁ ట్టులుగఁ గప్పడరాదు; ప్రజానుకూల వా
గ్భారవ దుత్త మప్రపతి బంధుర కావ్యము పూర్వభావముల్
కూరిచివ్రాయుతోవలొనఁగూడవు; నేనిక నేమిసేయుదుకా?”

కం. అని యని తేజోవంతుఁడు
ఘనతర దీర్ఘప్రశాంత కాల సమాలో
చనమున మునింగి మాయా
వనీ దురభిమాన వికృత వర్తన మతియై,

ఉ॥ హెచ్చిన మచ్చరమ్మన సుహృద్వరు సోదరియైన పద్మినికొ
నిచ్చలు తన్ను హృక్కిములనేతగ నెంచుచుఁ బూజసేయు నా
నెచ్చెలిమాయఁబుచ్చి తన నేరుపుఁజూపుచు మెచ్చుకొన్నచో
మ్రచ్చిలి తెచ్చియిచ్చుఁ గృతిముద్దయయంచుఁ దలంచె
దుష్టుడై

ద్వితీయ దశము

తే॥౧॥ అపి వసంతర్తు వారంభమగు దినమ్ము
సారసాప్త సందర్శన సమంజసమాది
యధిక తమవృత్త పరిధియల దర్శభాగ
మవ్పటికిఁ జుట్టినచ్చె భూవ్యాస రేఖ.

ఆ.వె. కలిమిలేములట్లు, వెలుంగు సీకటాల్లట్లు,
రాకవోకలట్లు, పరస్పరముగ
స్థాన చలనమొందె జ్యోథోగ్ర బిందువుల్
ప్రకృతి సౌష్ఠవమ్ము బయలు వఱువ.

ఉ॥ వేలుపుటేని డాలుమొన వ్రేటుల వెల్పుడు కైరికద్రవం
బో లసమాసభానుఁ దమ మొంచినఁబాటునస్పృగ్విధంబొ ప్రా
చీలల నోదరస్థవిధు చేటుగ నీచెనకంటియెఱ్ఱయో
నాలలితంపుసంజనురుణసితిమిం చెను బశ్చిమమ్మునన్

కం॥ పద్మిని నాఁ బిలువంబడు
పద్మాక్షి గృహమ్మునుండి పటతెంచెను డ
త్సద్మ ప్రాంత కుసుమవన
పద్మాకర తీర విహృతి పరతంత్రమతిక్

చం. జలకములాడ నెంచి జలజాతగృహమ్మున కేఁగుఁదెంచి యం
దలి తెలి నీటఁజూచి ముఖ తామరసప్రతిబింబ మందసం
చలన రహస్య ధర్మము నిజ ప్రియసత్కవనైక ధర్మమున్
దలఁపున నిల్పఁబడిని వనమ్మున డిగ్గెఁ బ్రియాభిలాషియై.

శా. దేశురోగ్యకరమ్ముగా మలిన ముక్తింజేయు త్వక్ప్రక్రియా
వ్యాహారంబనుకూలమౌటకు మెయిక్ వ్యాపించుస్వేదమ్మువో
బాహూర్వంగక ముఖ్యచుంధి పరిశుభ్రత్వమ్ము సంధిల్లఁగా
దేహస్నాన మొనర్చె సబ్బనురుగుల్ దీప్తిక్ బ్రసాదింపఁగన్.

ఉ॥ చక్కని బంతిపూమెఱుఁగు సన్ననినేత పసందుచీరఁ బెం
పెక్కిన పైడితఱ్ఱుల మెయింబొసగించి గృహమ్ముఁజేరె లో
నెక్కినియున్న మోహమున నెన్నడ వేగిరపాటుదోషఁ బె
న్నక్కవఁ జూడవచ్చు ప్రియు మంజులవాక్కుల కానఁజేయు
చున్.

కం. కుడి యెడమ తారుమారుగఁ
బడియుండిన యట్టి తనదు ప్రతిబింబంబున్
దడయక యద్దంబందునఁ
బడఁతి గనుంగొనుచు నెఱుల పాపిటదీర్చెన్ .

కం॥ కుడినుండి యెడమకేనియు

నెడమవయిపునుండి కుడికి నేనియొకటియై

యడరు తననుదుటి నడుమన్

బడఁతి మృగమదమ్మనుంచె బ్రతిఫలదృష్టిన్.

తే॥గీ॥ సౌష్ఠవంబైన తనమేని సరణిఁదోచు

దర్పణ ప్రతిబింబ సౌందర్యమెసఁగ

బరువుగాఁ గానిసింపని పైడితోడవు

లోడల నెల్లెడనించె నాయువిదమిన్న.

కం॥ నింగిని ముట్టు ముదముతో

సింగారముల నెఱపికొని చేతకిప్రియయై

శృంగార నైషధమ్మును

శృంగారవతీలలామ చేకొనియుండెన్.

చం॥ అలఘు కవి ప్రణీతమగు నందలిగాఢఁ దలంచుకొంచు ము

న్నల దమయంతులొండొరుల నాణెపుమేలి గొనాలవిన్కలిన్

వలపుఁ దలంపులందవిలి నారీక నేచును నాప్రియుండు క

న్కలిఁబ్రియమున్ వహించుటది నైజము నుత్తమమంచు

నెంచుచున్.

తే॥గీ॥ నిండు జవ్వని కిచ్చజనింపఁజేయు

నాప్రబంధ శృంగార రసాత్మకమ్ము

లయిన పద్యరత్నాల నోరారఁజదివి

కొనుచుఁ గూర్చుండె నామె జవ్వనమువండ.

శా॥ ఈలోనక నమయమ్ముడగ్గఱుట నయ్యిందీవరాక్షీప్రియుం
డేలాగై నఁ బ్రియక నిజప్రియముచే నిట్టాప్తి సంధాయికక
లీలామోదిత నాయికక సలిపి సంధింతుక మదీయావమా
నేలాజాతవిపాటనమ్మనుచు నష్టేతెంచె నచ్చోటికిక.

మ. దరహాసాంకుర భాసమానముఖపద్మమ్ముల్ తటిద్వల్లికా
స్ఫురదన్యోన్యకటాక్షవీక్షణములుక బూర్ణక్రమోత్సాహమున్
గరసంకర్షణముల్ బయల్పఱుచుఁ దత్తత్కాంత కాంతావర
స్పర సందర్శన సంజనత్కుతుకవిభ్రాంతి ప్రదానందముక.

మ॥ చెలికై సేసిన పేకుకట్టపని కుర్చీపైనఁ గూర్చుండి కొం
దళుకుంబంగరువ న్ని యట్టగల పొత్తంబొండు పూబోణిచే
తులలోఁగాంచి యతండు కాంత! నినుసంతుష్టాత్మఁగావించునిం
దలిరాట్పుత్రిక శీలమద్భుతముకాదా! యంచ నెక నవ్వుచుక.

చం॥ నగుమొగముక నటించుతననాయకుతోఁబ్రియకాంత నిక్కమే
యగు దమయంతి కై తననలాకృతులూనిన వేల్పుఁ బెద్దలం
దుఁగల నిజప్రియున్ దెలిసి నోములునోచిన పూలదండ వా
నిగళమలంకరించి సుర నేతను నివ్వెఱపెట్టెనంచ నెక.

సీ॥ “వేల్పుల మువ్వర బిడ్డలుగాఁజేసి
తనకు పాతివ్రత్య ఘనతఁజూపె
జమునివెంబడిఁబోయి జాలిపుట్టఁగఁబల్కి
మగనియూపిరిఁగొంచు మఱిలవచ్చె

జేజుబెట్టిన దురాత్మునఱకించి శిఖిజొచ్చి
 'రమణునమ్మించి మోదముఘటించె
 భర్తసూనృత వాక్ప్రభావమ్ముఁ బ్రకటింప
 నన్యులయింట దాస్యమ్మునెఱపె

తే॥గీ॥ నత్రియనవాసికెక్కు సంయుమునిగృహిణి
 సత్యవంతుని వలచిన సన్నతాంగి
 జనకుడను నేలతేడుపెంచిన మహీజ
 చంద్రమతి నాయశముఁగొన్న చారుగాత్రి.

తే॥గీ॥ ఆమహాపతివ్రతల ధర్మైకబుద్ధిఁ
 బొగడుచుండఁ గావ్యమ్ములో పూవుబోణి!
 అట్టి యొప్పులకుప్ప యీ యన్నమిన్న
 భీష్మకావసీపాలక ప్రియతనూజ.

తే॥గీ॥ మంచిగొనములకిక్కుయశా మచ్చెకంటి
 సచ్చరిత మీపుపరియించు జాడఁజూడఁ
 దద్గుణగణానుసరణమ్ము త్వదనుకూల
 వాంఛితమ్ము కానోపునో వాలుగంటి.

తే॥గీ॥ శీలవతి నిన్ను రమణిగా స్వీకరించు
 భాగ్యమబ్బునయేని మత్ప్రీతిగ్భవకృత
 సుకృతము ఫలించు" నని మనస్సునఁగలట్టి
 తలపు వెలువడనీక యాతండువలికె.

చ॥ “నలువ నెలంత పుట్టువుదినమ్మగు పండువు వీనుదోయికిన్
దెలి కలకండకొట్టుపొడి తియ్యదనంబు పఱించునాల్కఁకున్
గలుములచెల్వ చెల్వుని గొనమ్ములఁగూర్చిన నీదువ్రాత; నీ
తలఁపుల మేలికూర్పు విశదమ్మగుచున్నది కైతవ్రాతలో.

తే॥గీ॥ అట్టి కవివైన నిన్ను జేపట్టునాడు
నాదు తొలిబామునోములగాదె విత్తు
లెల్ల ముమ్మరమ్మగ ఫలియించుఁగాదె”
యంచుఁ జెలికానితోఁ బల్కె మించుబోణి.

ఉ॥ నీలపుటక్కరాలవస నించుసిరా మెఱుఁగొప్పకొప్పదా
నా! లలిపుట్టె నీయెడఁదయందలి మక్కువలోతెఱుంగని
ల్లాలివిగా ముదంపడుటకన్న రచించిన కబ్బమీవు నా
మేలుఁదలంచి తెచ్చి యిడుమీయ నె నాతఁడుగూడ భంగిగన్.

తే॥గీ॥ బూదెగుమ్మడి యపరకర్మాదులందు
నుపకరింపని కతమేమి యున్నయదియె
సారిజాతివృక్షమ్ము దివమ్మునుండి
యవనికరుదెంచుటందు రహస్యమేదో

తే॥గీ॥ ఎఱుకవాండ్రు బొటనవ్రేలించుకంత
యుపకరింపని కతమేమి యున్నయదియె
యన్నకును జెల్వునకు మధ్య నట్టి యీర్ష్య
నరసి పద్మిని దేనిఁజేయఁదగవగును?

తృతీయ దశము

చం. చెలువుని కోరికంజరువు చిత్తములేక తదీయ సన్నిధిం
బలుకగనోడి యప్పటికి మానముదాలించి నే న్నగాని నీ
డ్కొలిపి యెడండఁ బూవియత్తుకోలనాదికిరోడి యన్నవా
తలతల నెంచిదొంగనను దంటతనమ్మున దొంగిలింతునా?

తే॥గీ॥ అనుచుఁగొల్పొయిల్పొలయు గగనము వానఁ
గురియు తెఱఁగునఁ గన్నీటిఁ గ్రుమ్మరించు
నగలనిండిన యెడఁదతో మగువమిగులఁ
బొగిలె నగకాని కోరిక తగవుకామి.

తే॥గీ॥ ఎడఁద కాగితమ్మున లిఖించికొన్న
చెలివలపు టక్కరమ్ములం దొలఁగఁజేయు
తాతిగుండె చెల్వునికోర్కెరబ్బగుతన
పనులఁ బొనరించుచుండెను బంతగించి.

ఉ॥ “పచ్చనివింటిజోడునను బంతముతో నెదిరించిమించి పే
రుచ్చులగట్టివైచి పరమోత్తమధర్మము రిత్తువుచ్చగా
మచ్చికఁజేయుచుండఁ బెనుమైకముగ్రమ్మెను నెమ్మనమ్మనకొ
ముచ్చటఁదీర్చి నాప్రియుని ముంగటనిల్చుట పాపియనొకొ?”

ఉ॥ కాదనిత్రోసిపుచ్చ పయిఁగార్యము శూన్యము; అన్యమానవ
స్వాదువచోమృతాస్వదన సంచితపాతకదూర చిత్త తా
మోదముతోడ జీవితముఁబుచ్చుట కష్టము తొల్లనొక్కనికొ
నాదుమనమ్మనందిడి యనంతర మింకొకనికొ వరింతునా?

చం॥ నలపుడలంపులన్నిలుపు వైనవివాహము మంచిదంటలోఁ
గలంగుననర్థమెల్ల నెఱుంగుబడె బెంజిలిఁ జేసికొన్నపై
నలపుడలంపులొ న్నిలుపు వారికిఁగల్గునె యిట్టిచుస్థితలో
తొలుత మహర్షులేర్పఱుచు తోవలుతప్పటముప్పులేర్పడుకొ.

ఉ॥ పెండిలి యింతదాక జరిపింపనినంక ఘటించిమోడుగా
నిండుపెడందలోఁ దొలుతనిల్చిన మక్కువ రూపుమాపినేఁ
గొంతొకవానిఁజైకొనుటగూడ ఘటిల్లుట దుర్భరంబ యీ
గుండియ లాగివైచి పెఱుగుండెదగిల్చెడి యంత్రముండునా?

చం॥ ఇదియునుగాక తన్నిషవయి కొ వగకానిఁ దృణింపఁబాడియా
పదుగురిలోనఁ బ్రాని నెపమ్మున నాడినమాటఁ దప్పిపో
వునుకొకొ ధర్మవాఙ్మిరతబుద్ధిఁ జరించుమహాత్ము; లింతకుకొ
బదుగురు లేమియే కడ వివాహము కామికి లోటుమక్కునకొ.

మ॥ ఎటులో డెందముఁ ద్రోసిపుచ్చి తగవోనేర్పాటు వోనాడి ము
చ్చటదీఱఁ బెటవానిఁబొందుటకు నాసల్ సేయుదుంబోయతం
డటులే వేటొక దుగ్ధ టక్రియను జేయఁ నన్ను వాంఛించు మీ
దట నైరాశ్యమునిండి పొంగినయెడందం గ్రుంగిపోదుంగదా!

ఉ॥ అందఱు వానియట్టు లనయంబగు కార్యముఁజేయఁ బంతురే
యందము; లోకసమ్మతవయప్రతిపత్తి గలట్టి వానిదా
చందమెఱుంగుటెట్లు; మనచక్కటికాతఁడు వచ్చుటెట్లు; లె
గ్గుందలపోసి మేల్తలచు కొమ్మను మాటలు రిత్తవోవునే?

ఉ॥ పాడిఁదొఱంగి యింటఁగలవారలనందఱఁ గన్కొఱంగి తా
రాడుచునన్నవ్రాతలు గలట్టి మెఱుంగు పసిండి పెట్టియఁ
జాడనెఱింగి యేరయినఁ జక్కటికిం జనుఁదెంచురంచుఁ దూ
గాడు నెడందతోఁదెఱచి కబ్బము మ్రుచ్చిలి యిత్తువానికిఁ.

ఉ॥ దానికి సంతసించుచు నతండు ననుంగవుగింటఁజేర్చి పా
త్రానకుఁ జిచ్చుఁబెట్టి సరదాపడుచుఁ సరసీరుహాస్ర) లీ
లానవమాధురీ లహరులం దలమున్నులువెట్టుచుండ నా
లోనను నేనెకుందుచు విలుప్తమతింగడుఁ గ్రుంగిపోవుదుఁ.

చం॥ ప్రవిమలవిష్ణుగాధ కనరామిఁ గలంగినయన్న దాని మ
క్కువఁ జెలికానికేనిడుటకుంగల యక్కఱలోఁదలంచి క్రో
ధవశత నొవ్వనాడునను; దబ్బఱలాడుచు బూకరించుచుఁ
ధృ)వమయెఱుంగ నేనని నిరూపణముంబొనరించు టెట్టులో?

ఉ॥ ఇంతఘటిల్లియుండునని యెంచినలోకము మమ్మునిర్వరక
 వింతమ్మగమ్ములట్టుల గణించును; గోమల కావ్యకన్యకక
 మంతనమందు మేము పెనుమంటలబుచ్చిన కారణమ్మునక
 హంతకులట్లు చూచునుగదా కరుణారహితాంతరంగమై.

ఉ॥ భావజభూరి చాపగుణ బంధురకంపన ముక్తసంచలత్
 పావక సన్నిభాస్త్రముఖ దగ్ధమతింబొనరించితింతయం
 చీవల నన్ను నీర్వను జయింపగలేని కవీశ్వరుండవౌ
 రా! వగకాడ! యంచవల నాతని సజ్జనులాడిపోయరే.

ఉ॥ వేలకొలది తేళ్ళబాడిపించిన యట్టులు చాల నెట్టగాఁ
 గాలినసూదివాడిమొన గంటులుగొట్టినయట్లు అంపముక
 వాలుగఁ బట్టికోసినటుఁ బ్రాణముఁబాయదె నాశరీరమా
 కాలకతోరదుర్విష సఖింబగు నిందఁజిక్కి పొక్కుచుక

సీ॥ వగకాని నగుమొగంబెగయించు మెఱుఁగు వా
 ల్గనుదోయి చూడ్కులం గగురుపొడిచి
 యతనికోరికదీర్చు నక్కఱఁదలపోసి
 యన్నవాసిన పొత్తమపహరించి
 నాదొంగతనములోన నొకింత యోజించి
 నన్నన్నపలుకు నిందల సహించి
 జనులాడునెగ్గుల సైపఁగాలేక కృ
 శించిక్కుశించి నశించుకంటె

తే॥గీ॥ నేడె యీమేను ధర్మార్థ నిర్ణయమ్ముఁ
జేయుపొంఁటెడలంకి వర్జించుటొప్పు
వలపుకానికి నవకీర్తి తొలఁగిపోవు
నన్నకబ్బపుంగన్నె మేలందఁగలదు. ”

తే॥గీ॥ అనుచు తాగుండఁ గల్పించికొని తలంచె
వలపు మున్నీటియలల కావరమెఱింగి
పద్మినీచారుగాత్రి దుర్భరవిషాద
కాలకూటమ్ము పొంగిన కడవయగుచు.

మ॥ నడుమకొ శుద్ధజలమ్ము పావనత సంధానింపఁ జుట్టుకొ జనం
బడుగులొమోసిన జాటునాచుపయికో నర్కాత్మ జాతప్రభకొ
బొడిగింపంగల నల్లతొల యరుగుంబొల్పొప్పఁగాసారము
న్నెడకుంబిందియ సంపిటందనరఁగా నేతెంచె సన్మార్గయై.

ఉ॥ పావనతాస్పదంబయిన పద్మగృహానకుఁ జుట్టునాచు పె
ద్దీవియలల్లుకొన్న పగిదికొ సుపవిత్రపథమ్ముచుట్టు నీ
వ్యా వివశాంతరంగ సహజాతములొ మొనలెత్తుకంటకొ
ల్పొవునడుంగదా ప్రకృతిఁబోలని త్రోవలు సృష్టినుండునే.

కం॥ తన పద్మినులఁ గనుంగొన
మనసై పద్మినియుఁ బద్మమంగళ సద్మం
బునుజొచ్చి పద్మవత్రం
బును గైకొని వ్రాసెఁ బద్మమును గొనగోటకొ.

తే॥గి॥ “అలకలావద్భవజ్యోత్స్న సవహరించి
పుత్రినల్లనణపుమంచుఁ బుండరీక
పుఁ బనిఁబూన్చు తేజోవంతు ముదితుఁజేయఁ
బద్ధిని తనదేహమ్ము నర్పణమొనర్చె.”

మ॥ అనుపద్యమ్మును వ్రాసిపత్రమునుమున్నత్యంతమోహమ్ముతో
సనుఁగుఁజెల్పుడు తాను ద్రిమ్మటిన కుంజాంతఃప్రదేశమ్మునం
దున గుప్తమ్మొనరించి క్రమ్మటి సరస్వతీయమ్మునకొ మున్నెఱ
ద్ధిని యాత్మార్పణ పుణ్యమార్గ విలసద్దీక్షాసముద్దండతక.

చతుర్థ దశము

తే॥ తల్లిదండ్రులు మిగుల వత్సలత నెఱవ
 నగ్రజాతులు నగ్రజ లాదరింప
 ననుజులనుజలు తనపంపు లాచరింప
 గృహమున మెలంగు పద్మినీ కీరవాణి

ఉ॥ సావడు వేళకు నికటసంస్థితకామి సహోదరుల్ తదీ
 యోపగతస్థలమ్ముల సహోదరిఁ గానకలోఁగలంగిలీ
 లోపననమ్ములన్ వెదకి యొండెడలంబరికించి చేరినా
 రాపెను నాచుఁదీవియల యల్లికమించు సరోవరస్థలికా.

చ॥ ఉదకముఁ ద్రావిత్రావి కడుపుబ్బియు నూపిరితిత్తులాగి వె
 చ్చదనముఁ గొలుపోయియుఁబ్రసన్నతదప్పిన మోమువెల్లనై
 బ్రదుకున నాసలేని తమ పద్మినీదేహము ప్రక్కబిందె క
 టైదుటఁ గనంబడెన్ జలము హెచ్చుభరమ్మునఁజేసి తేలుచున్

మ॥ అగరే చెల్లెలు నీటిలోబడెనురా, ఆయుస్సు నిండించెరా
 సురీజాతభవుండు సోదరికిఁ గాల్జాతించెరా నాచు తొం
 దజయేమంత ఘటిల్లెరా జలమొకింతందేఱ సాయంత్రపుం
 దటి నంచుక విలపించిరందఱును జంతాతప్త చేతస్కులై.

అ॥వె॥ పేరఁ బిలిచిపిలిచి పెద్దపెట్టున నేడ్చు
 వారి గోల విన్నవారిల్లె
 వచ్చి యచటి మరణవార్త నాలించి క
 న్నిరు కొలఁకులందు సంచినారు.

ఉ॥ అందునఁ బెద్దలగ్రజుల నగ్రజలందలకించి మీరలా
 ర్పిందిగమింగి కర్మలొనరింపుడు చింతిలనేలొకో గతం
 బుదలపోసికొంచు విధిపూన్కి నడ్డుఘటిల్లునే పరం
 పుండెరువేర్పరింపుడని పూన్చిరి వారలఁ దక్కియాగతిక.

కం॥ దిగఁద్రావిన నెవ్వగతోఁ
 దగుకర్మల జరిపిజరిపి తమయిలుసేరక
 నగరము జనులెల్లరకు
 వగమిగెన్నాటి మరణవార్త వినుటతో.

శా॥ తేజోవంతుండు పద్మినీ మరణభాతిన్నాడె యాలించి ని
 ర్వాజ ప్రేమ సమగ్రమూర్తిని మదీయప్రేయసింబాసితక
 నాజన్మమున విస్మరింపఁదగునా నాపైన నాపద్మినీ
 రాజీవేక్షణ చూపు ప్రేమనని యాక్రందించెఁ జంతామతిక.

తే॥గీ॥ బంధుమిత్రాది హృదయాబ్జ పత్రలిఖిత
పద్మినీ రూపచిహ్న సంపత్రపదర్శ
నమ్మతోడుతఁ గొంతకాలమ్ముగడచెఁ ;
బ్రజల కాయమ సచ్చరిత్రమ్ముసామ్ము.

శా॥ సూచింపంబడె నొక్కరోజునను దేజోవద్వివాహమ్ము; వి
ద్యా చాతుర్యముగల్గు నాకవి మనోవ్యాపారముం బద్మినీ
స్త్రీ) చేతోగతమైన ప్రేమరసవార్ధిందీర్చి యానాడు త
ద్వేచిత్రమ్మును వెల్వరించిన సరఃప్రాంతమ్ముఁ జేరంజ నెన్

కం॥ తొలివలపు నిలుపు తలఁపులు
తలఁపున మొలకెత్తఁ గొలనుదాపున మున్నా
లలితాంగి తాను మెలఁగిన
నెలపులఁదిలకించె నతఁడు నెలకొనువగతో.

తే॥గీ॥ తాను బూదోట కరుఁడెంచు తఱులఁ డెలుపు
నుత్తరమ్ములఁ జెలియుంచుచుండుచోట
భ్రాంతిమైఁ జూడనతనికిఁ బద్మినీ న
ఖ లిఖితాంభోజ పత్రమ్ము గానఁబడియె.

తే॥గీ॥ దానఁ జెలివ్రాసియున్న పద్యమునుగాంచి
నిలుపునఁ గరంగిపోయి కన్నీరునించి
పొంగి పొరలివచ్చు వగ నాపుకొనలేక
యతఁడు విలపించె నిటు హదయమ్ముఁడెఱచి

సీ. “కందుక ఖేలనక్రమ సంఘటిత జయా

నంద సంబంధ నినాదమందు

ఫలపుష్ప కోరక విలసితక్షౌరుహః

రోహణ ప్రకటితోత్సాహమందు

రామాయణాది పురాణ సందేశ గ్ర

హణద్వైతాగ్రతౌల్యమునందుఁ

గతినార్థ బోధనా కౌశల్య సంభృత

గురుపూజనార్థ సుతరణమందుఁ

తే||గీ|| దర్శవేదాంత నీత్యర్థ ధర్మశాస్త్ర)

వాద సంగ్రహణ జనితాశ్లోదమందు

వైవిధ్య మైత్రి దోహ సంచలితమయ్యె

నకట యీర్ష్యాపిశాచ మాయాబలాన.

సీ|| నిండుపున్నమనాటి పండువెన్నెల పోల్కి

మొగమున నెగయు చిర్నగవుతళ్ళుఁ

దలఁచులో నలరారు వలపుఁజిన్నెలనెల్ల

వెలిఁజిమ్ము వాలుఁజూపులపసందు

ననునైన తలులందు మనసార ననుజేరి

యలరించుపల్కుఁ దీయందనమ్ముఁ

గన్నెకుందగవైన విన్నాణము రవంత

పొల్లువోసీని చెయ్యల మెలకువ.

తే||గీ|| లాతివారల మంచి తలంపులెల్ల

నెఱిగి నడయాడుచుండు నేర్పరితనమ్ము

నెఱపి వలించె నను బద్ధిసీ లతాంగి

యట్టి వలసీనునకు బలియయ్యెనాడు.

శా|| ఒకకాలానఁ బురాణ ధర్మరచనం బుత్కృష్టమై సాగు వే
 తొకకాలానఁబ్రబంధనిర్వహణమత్కృతాహముంగూర్చుని
 కొక కాలమున ద్వ్యర్థికావ్యరచనం బొప్పారు లోకై కమా
 న్య కథారూపము కాలభేదమునఁ బూజార్హం బనర్హంబునౌ.

ఆ||వె|| ఆదరించునొక్కఁ డచ్చతెనుఁగు కై త
 సంతసించు నొకఁడు సంస్కృతాన
 సంస్కృతాంధ్ర) శబ్ద సమ్మిళిత కవిత్వ
 మిచ్చగించు నొక్కఁడీ జగాన.

మ|| జన సంస్తోత్రసమర్థ కావ్యరచ నేచ్ఛాబుద్ధులై సత్కవుల్
 ఘన భావముల వెల్లడించు కవితా కౌశల్యముంజూపి వ్రా
 సిన కావ్యములలోనఁ గొన్ని సుజనస్వీకార పాత్రములై
 వినుతింజెందును గొన్ని సర్వసుజనాపేక్ష విదూరములౌ.

కం|| ఈసునఁ బుట్టిన భేదము
 వాసిని దగ్గించుననుచు భావింపక నాఁ
 డాసించితి విఖ్యాతిక;
 నాసర్వస్వమ్మిటల వినాశమాయెన్.

చం|| హితునిఁగిల్లు గౌరవము నిచ్చమొయింగనలేక యీర్ష్యతో
 నతని ప్రతిష్ఠ గంగబడ యత్న మొనర్చిన దుర్జనుండ ని
 శ్చితమతి సన్నగోరుసరసీరుహలోచన నీటఁద్రోసి క్రూ
 రత నొడిగట్టికొన్న కవిరాక్షసుడన్ యమశిక్షకర్హుడన్.

కం॥ నేజేసిన పాపమెడల

నాజన్మాంతము వివాహ మాడక యా నీ

రేజాక్షిని దేవిగ నెడఁ

బూజించుచునుంట యర్హ పుణ్యవధమ్మా.”

తే॥గీ॥ అనుచు నిశ్చయంబొనరించికొని యతండు

నాఁడు మొదలు వివాహసంధానదృష్టి

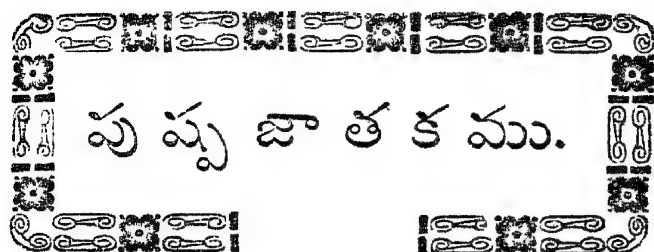
వదలి సువిశాలభావనంపదల నిలిపి

జీవితముఁబుచ్చె నానంద చిత్తుఁడగుచు,

హైదరాబాదు విడనాడి హైందవావ
సీతలమ్మచుజేరి, శాంతి నెలకొనిన
పిదప స్వస్థలమ్మ నదృష్ట విలసనమునఁ
బొందఁగతిగిరి కొందఱేపూవువొల్కె.

చీడఁ బట్టినకేతకీ క్షితిజమందు
సాటిపూవులు పడుచున్న సంకటమ్ముఁ
జూచి శోకమ్ముఁజెందిన సుమమొకండు
తనకుఁ బాణముల్ దక్కవక తలపుఁబూనె.

===== ❖ వాయుదశ ❖ =====

కేతకీపుష్పమసువాంఛ గృహమునదలి
కొదమ తుమ్మెదబారులఁ గడియవచ్చి
యెడఁద భయ సంభ్రమావస్థఁబడి కలుగి
వేడినత్రావి నిట్టూర్పు విడిచిపుచ్చె.

గాలి మెలమెల్ల సాగునాకాలమందుఁ
బూవు మ్రొక్కెను బవన దేవునకుఁ దన్ను
దుండగీడ్డను దొలగించి నిండుకరుణఁ
గావుమంచును బెనుజాలి గలుగునట్లు.

“నీదుపుప్పొడి గలిసిన నాదుకమ్మఁ
దనము చెడిపోవు నీవుపుట్టిన గృహమ్ము
నీకు నపకారమాయె” నం చా కతినుఁడు
పలికె నంత నేతత్పుష్ప మలుగఁబోక.

“మిగులఁగమ్మని నెత్తావి మెండుకొనిన
నీదు మెయిపూతపోకిన నియునమందు
నస్మవల్పజన్మాఘమ్ము భగ్మమగుఁద్య
దధికభారవత్సుగుణాగ్నియందు దేవ!

సుగుణవంతుఁడు దుష్టుని శుద్ధుఁజేసి
వానిదనలోనఁ గలిపికోలేని యెడల
నడవిఁగాచిన వెన్నెలయతని సుగుణ
మనఘ! ననుభన్యుఁ జేయుమోయయ్య” యనియె.

అన్యవాక్కుల సహితమ్ము నాదరించు
నభ్యసనమున్న దేవుఁడా యలకుపలుకు
లెల్లనంగీకరించె; మిన్నేటితమ్మి
తావిడైకొన్న గాలులు వీవఁజొచ్చె.

===== ❀ కుజదశ ❀ =====

కోరకిత గిరి మల్లికాకుజమునీడ
గాలిపాటునఁ బడియుండె నాలతాంత
మన్యచింతా సమాధాన మంతరించి
యాత్మచింతా సమాక్రాంతమాయెఁబూవు.

“ఫలముఁగోరని యుపకారపరుఁడవైన
నీపురక్షించుపగిది సంధించెనాకు
గంధవహుఁడిప్పు తేనెటీగలకు నన్య
కాంక్షఁగలిగించి ననుదయఁగావు”మంచు,

తేనెటీగల గుంపులు తీయురాగ
మనతిదూరాన వినవచ్చినంత నడలి
చేకులల్లాడు నాపూవు వృక్షమునకు
విన్నపంబొనరించె నిర్విణ్ణబుద్ధి.

నీకుఁగానాదు పూలతేనియల నీఁగ
లకు సమర్పింతునా యంచిలారుహమ్ము
కోపపడినంత శాంతమ్ముకుదురుపడిన
సుమమువాడిన తనగతింజూపియనియె.

“నన్నురక్షింతువేని నీకొన్ననలకుఁ
దిరిగి తేనెలుపుట్టు సత్కిర్తికుసుమ
సఖ్యమబ్బును దీనదశా విషాద
దావదవతప్తనగు నన్నుఁగావుమయ్య.”

అని సమాధాన పఱచు నాయలరు పలుకు
లాత్మ సంతృప్తిగలిగింప నవనిజమ్ము
తనదు మొగ్గలవికసింప బనిచెఁదేనె
టీగలాపూల తేనెలదృష్టిగ్రోలె

===== ❀ గారీదళ ❀ =====

ఈగలవలని వంతవోయిన సుమమ్ము
భూరుహచ్ఛాయ విశ్రాంతిఁ బొందుచుండి
తన భవిష్యత్తశంగూర్చి తలచి కొనుచుఁ
గుజమహాదళ గడచుటఁ గొంత యెఱిఁగె;

ఒక మృగేంద్ర మాదెన వచ్చుచుంటఁ జూచి
తనకు నిడుమలు వరుసగాఁ దగులుచుంట
కధిక సంతాపమొంది దిక్కరయ లేక
యొక్కనిముసమ్ము కనుమోడ్చి యుక్తి నెఱిఁగె;

సింహ వాహన౯ హృదయాబ్జసీమఁ జేర్చి
“గోరు చుట్టున రోకలిఁ గొట్టినట్లు
నలిగి పోవుచు నుండిన నన్నుగావు
మమ్మ! యోశాంకరీ!” యంచు సర్పఁజేసె.

ఆత్మ వాహన జాతికి నలుకప్పుట
నను విచారమ్ముఁ దక్కిపూవునకు మేలొ
సర్పఁగోరి శరీరమ్మునను గలట్టి
బూడిదను గొంతరాల్చెఁ బూవుపయి నగజ.

నుమ విలాసమ్ముఁజూచి సంభ్రమము పడుచుఁ
గేసరి శిరస్సునను దాని గీలుకొలిపి
యెన్నఁడును లేని సంతసం బెసఁగఁ జనియె
నిజ గుహావాసమును జేరు నియతిఁబూని.

===== ❧ నారదదళ ❧ =====

మార్గ మధ్యమ్ము నందు సుమమ్ముజాతి
పడియెఁ గాంతారమానవద్వయము మధ్య
నాదు ప్రియకిది మంచి కాన్కయనియెంచి
రిరువురును వేటు వేటుగా నెడఁదలండు.

ఇల్లువదలుట మొదలుగా నింతవఱకు
వరుసగా నిడుమలఁ బడివాడియున్న
తత్ప్రసూనమ్మొదుటఁ గిరాతద్వయమ్ముఁ
గాంచి వగపాటు డెందాన నించినించి,

తొంటిరాజు లాపదలు చెందు తఱులందు
నను నయాచితలబ్ధధనమ్ము మాడ్కి
దర్శనంబిచ్చు నారదతాపసేంద్రుఁ
దలఁచి సంతన తద్ధ్యానఫల మనంగ,

చిన్ననాఁటినుండి గలట్టి చెలిమిఁ దలఁప
కాండుగా నున్న కన్నెలయందుఁ గూర్చి
హెచ్చి యుండిన యాబుద్ధిహీను లంత
నొందొరుల డీకొనిరి పూవు నొందుకొఱకు.

రుధిరమాంసముల్ దొఱఁగు తీటునఁ బరస్ప
రభుజబలములం జూపించి రణమొనర్చి
కొంత తడవున కిరువురు సంతకాల
యమ్మునకుఁ బోయిరి తమ దేహముల విడిచి.

===== ❖ మిత్రదళ ❖ =====

చచ్చిపోయిన వారి మాంసమ్ము కొఱకు
గృధ్రములు పెక్కెగసివచ్చి పృథివివ్రాలు
తఱి విరులురెండు తొల్లిటి విరికిఁ బ్రక్కఁ
బడియె; నవి తొంటిచెట్టు పుష్పములె యాట,

వానిలో వాని కత్యంత పరమమైత్రి
సంఘటితమయ్యె; బ్రథమపుష్పమ్ము మిగిలి
న విరులఁ దవీయగాధ వినఁబటుపుడని
వేటువేటుగ నడిగె సంప్రీత మగుచు.

చీడఁ బట్టిన చెట్టును వీడితాము
వచ్చియుండిన విధమెల్ల వరుసఁదెలిపె
రెండుననలును శోకమ్ము నిండుకొనిన
యాత్మ రక్షకప్రతాల యడలుఁ జూపి.

మూఁడుపూవులు తమకు రాఁబోవు నాళ్లు
జరుగుటెట్లని యన్యోన్య చర్చ జరుపు
చుండిన తఱిని మర్కటం బొకఁడు వచ్చు
చుండె సత్వరంబుగఁ బూవులున్న దెసకు.

తొంటి చర్చనుమాని యీదుగ్రిమచరమ్ము
బాటిఁదప్పించు కొను టసంభవ మటంచు
ప్రాణములు బిగఁబట్టి దుర్భర విపద్ద
శావశంబయి యుండె నాపూవులపుడు.

===== హనుమద్దశ =====

సహజ చాపల్యగుణముతో సంచరించు
చుండు శాఖామృగమ్ము చేయు నపకార
మెఱుఁగ నేరక విభ్రమోద్వృత్తిఁ గలఁగి
పూవులొక్కింత తడవు సద్బుద్ధినెఱపె.

సకల భయవారణమ్ము రక్షాకరమ్ము
భూతభేతాశఙ్గాకినీవ్రాతభీక
రాకృతి ధ్వంసకారణమైన యంజ
నాసుతస్తోత్రపూర్ణదండకము చదివి,

“ఉనికి పట్టెనచెట్టునాశనముఁజూచి
దాని విడనాడితిమి విపత్కంధిమునిఁగి
యిపుడు గట్టెక్కలేకుంటి మేము దేవ!
మమ్ముఁ దోడ్చివనుజూపించి మనుపుమయ్య!”

అనుచుఁ బూవులేకగ్రీవవినుతిఁ జేయ
రామభూపాలపాదనీరజయుగార్చ
నానిరతబుద్ధిమంతుండు జ్ఞానవంతుఁ
డైన హనుమంతుఁడంతదయార్ద్రుడగుచు,

తనదు వాలమ్మునుండి కుంతలము నొకటి
పంపఁగానది పోయి పుష్పత్రయమ్ము
గట్టివైచియుండెను; దలఁబెట్టికొని చ
నియెను దాని నాకోతయనిలజ మహిమ.

===== ❧ ద్విజదళ ❧ =====

కపి తపోభూము లుండిన వివినమందు
సంచరించుచు నొక్కవృక్షమ్ము నెక్కి
జాఱవిడిచె శిరోగ్ర పుష్పత్రయమ్ము
సహజచపలచేష్టాకమాచరణబుద్ధి.

కుసుమసంపూర్ణమగు నొక్కకొమ్మ మధ్య
నిటికికొని దై వరుంకల్పమెఱుంగ లేక
యప్పటికి శాంతితో జీవయాత్ర గడచు
కొఱకు ముక్కంటిఁ బూజించె విరులుమూడు.

అంతసాక్షాచ్ఛివుండు వ్రత్యక్షమైన
యట్లు తత్కుజచ్ఛాయ బ్రాహ్మణుఁడొకండు
బూదె పూసికొని విరులబుట్టఁబూని
తత్ప్రసూనాపచయబుద్ధిఁ దవలినిలిచె;

పూపులీకొమ్మనున్న వి ముమ్మరముగ
ననుచుఁ గొమ్మఁజేపట్టి కోసెను విరులను
దాన మునుచిక్కికొనియున్న సూనముల్లును
బుట్టలోఁబడె దై వసంపూర్ణకరుణ.

భూసురుడు వానిఁగైకొంచుఁబోయి పరమ
శివుని బూజించుచుదదృష్టనశమునమ
హశివు శిరోగ్రముననుంచె నా మదనసు
మత్రయమ్మును భక్తిసంపదలు మోదల.

===== ❀ శివదశ ❀ =====

కాటితేడయ్య భక్తులఁగరుణఁబోచు
బూదెమెయివాఁడెయై భాగ్యముల నొసంగు
ననలనయచుడై దీనులనాదరించుఁ
గాలకాలుండు సిద్ధసంకల్పుఁ డతఁడు.

కట్టనడిశంకరున కలంకారమైన
పూర్ణినదినాభివృద్ధిగాఁ బుష్పాడియు సు
వాసనయుఁగల్గి శోభిల్లె వారిచిందు
వమల శుక్తింబడి మణిత్వమందు భంగి.

శివశిరోగ్ర పుణ్యావాస సిద్ధిజేసి
విరులుమూడును శివభక్తివిస్తరించి
“మాతృ వృక్షమ్ముజేరిచి మమ్ముఁబోవు”
మనుచుఁబ్రార్థించె గౌరీమనోధి నాథు.

పూలపార్థన లాలించి భూతపతియు
భూతములఁబంచె నవనీజమునకు సుస్థి
తిఁ గలిగింపుడంచునవి యేతెంచి యచటి
చీడపుర్వుల నన్నింటిఁజెదరఁగొట్టె.

చీడపురువుల్ నశించె సుసితిఘటిల్లె
 మ్రోడుచిగిరించె నాకులు పొడమెఁబెక్కు
 పచ్చపచ్చగాఁ జెట్టు కన్నట్టసాగె
 శివునియాజ్ఞకు నెదురే యవనియందు ?

===== ❧ నందిదశ ❧ =====

భక్తులర్పించునంజలి ప్రతతికలరి
 యెత్తునకుఁబడెత్తులు వరాలిచ్చుశివుఁడు
 చిత్తమునమెచ్చి తన్ను బూజించుచున్న
 మూడుపూవుల రక్షించు పూన్కించుండి,

శివకటాక్షవీక్షణసుధాజితమరణము
 నభినవామోదకారణ మ్మాత్మపుష్ప
 వితతి ప్రనరాగమక్రియావిహరణమ్ము
 నైరహించు మదనన్మక్షమందుఁబూల

నిలిపిరమ్మించు నందితోఁబలికినంత
 గౌరవాదరభావమ్ము గడలుకొనఁగ
 నంది శివునాజ్ఞ నెఱపు నానందమెసఁగ
 వానిగైకొంచుఁబోయి వృక్షానఁబెట్టె.

కట్టువెండుకత్రాడు చక్కవిడిపోయి
 విరులు కొమ్మలయాకుఁ జిగురులనడుమ
 హత్తికొనియుండె శివమహత్త్వాతిశయము
 కతన నటుగాక తదదృష్ట గతిగలుగునె ?

దైవసాహాయ్యమున్న లతాంతములు కొ
లందిమాత్రము జీవముల్లలిగితిరిగి
వృక్షమును జేరికొనఁగల్గె విధివిధించు
జాతకఫల మ్మొతిరహస్యసంఘటనము.

